

Küresel Hazır Giyim Endüstrisinde Yaşam Ücretine Ulaşmak için

Yeni bir Strateji

Sendika, işçi merkezi, STK ve diğer hak savunucularından oluşan geniş bir koalisyon, yasal olarak bağlayıcı ve uygulanabilir bir ücret anlaşması önergesi oluşturup ileri sürmek için bir araya geldi ve aktif katılımını ve desteğini bekliyor.

Giydiğimiz kıyafetler, temel ihtiyaçları bile karşılamaya ne yazık ki yetmeyen ücretler için çalışan ve çoğu beyaz olmayan kadının oluşturduğu, dünya genelinde milyonlarca işçi tarafından üretiliyor. Yoksulluk seviyesinin altında seyreden ücretler, küresel hazır giyim endüstrisini tanımlıyor ve bu gerçek, işçiler ve aileleri için korkunç sonuçlar doğuruyor. İşçiler geçinebilmek için çaresizce çabalamakta ve çok uzun saatler boyunca çalışmaya mecbur bırakılmakta. İşçiler ve aileleri yetersiz beslenmekte ve genellikle çocukları için düzgün eğitim olanaklarını veya yeterli tıbbi bakımı karşılayamamakta. İşçilerin çoğu, insana yakışır konutlara veya temiz içme suyuna erişememekte. İşçiler sırf temel ihtiyaçları satın alabilmek için sıklıkla tefecilerden yüksek faizle borç almakta. Çoğu zaman küreselleşmenin temel faydalarından biri olarak gösterilen “yoksulluğa çare” olmak yerine, hazır giyim endüstrisindeki işler, işçileri borç ve çaresizlik döngüsüne hapsediyor.

Bu koşullar kaza sonucu oluşmuş değil – bu koşullar, tedarik zincirinin tepesindeki marka ve perakendecilerin satın alma pratiklerinin ve maliyeti küçülterek karı maksimize etmeyi amaçlayan acımasız gayretin doğrudan sonucudur.

Hazır giyim şirketleri üretimi dünya genelindeki çok geniş ve sürekli değişen fabrika ve işyeri ağlarına aktararak, dış kaynaklardan temin ediyor ve tedarikçileri birbiriyle yarıştırmakla fiyat ve teslimat süresi üzerinden rekabet etmelerini zorunlu kılıyor. Tedarikçiler, siparişlerin devam etmesi için fiyatları mümkün olduğunca düşürmenin yollarını bulmak zorunda; bunu da emek standartlarını yoksayarak ve işçilerin daha yüksek ücret taleplerini ezerek yapıyorlar. Ülkelerine yabancı sermaye çekmek isteyen hükümetler, ihlallere gözlerini yumuyor ve uluslararası insan ve emek hakları standartlarının ihlali anlamına gelse de yasal asgari ücreti “yaşam ücreti” seviyesinin çok aşağısına düşürüyorlar. Bu mekanizmalar yoluyla markaların satın alma modeli, ihlalleri

doğrudan teşvik ediyor ve doğru olanı yapmaya çalışanları cezalandırırken, işin ucuzuna ve kolayına kaçan tedarikçileri ve hükümetleri ödüllendiriyor.

Bütün hazır giyim üreticisi ülkelerin neredeyse hepsinde (AB'dekiler dâhil olmak üzere) hükümetler, asgari ücreti genel kabul gören "yaşam ücreti" hesaplamalarının üçte birinden daha düşük seviyelere çekiyorlar. Bu da, bu ülkelerdeki sendikaların işverenlerle pazarlık sürecine girebilmeleri halinde, o kadar düşük bir seviyeden başlayarak pazarlık etmeleri anlamına geliyor ki, çok başarılı pazarlığın getirdiği kademeli ücret artışı bile "yaşam ücreti" seviyesinin çok altında kalıyor.

Dünya genelindeki işçiler daha iyi çalışma koşulları için örgütlendikçe tüketiciler ve aktivistler bu acı gerçekleri öğrendiler ve marka ve perakendecilerin değişim yönünde adım atmaları için harekete geçtiler. Marka ve perakendeciler, imajlarını korumak için sözde "Corporate Social Responsibility (CSR)", yani "Kurumsal Sosyal Sorumluluk" programları oluşturdular. Kurumsal öz denetime yönelik bu girişimler, işçiler için farkedilebilir iyileşmelere sebep olmadı, sadece kurumsal itibarı parlatmaya yaradı. CSR programlarındaki emek standartları düzenli olarak görmezden geliniyor. İlk markaların yaşam ücreti hakkını davranış kodlarına dahil etmelerinden beri, koca bir jenerasyon işçi yoksulluk içinde hapsolmaya devam ediyor. Birçok şirket, tüketicilerden gelen baskı sonucunda yaşam ücreti retoriğini alenen sahiplendiği halde, fiyat düşürmeleri için tedarikçilere baskı yapmaya devam etti. Markaların bu tür "dikkati başka tarafa çekme" çabaları önemli bir gerçeği işaret ediyor: tüketiciler ve işçiler değişim talep ediyor ve markalar da bu talebi destekler gibi görünme zorunluluğu hissediyorlar.

Sivil toplum örgütleri, yatırımcılar ve hatta hükümetler, Birleşmiş Milletler'in Ticaret ve İnsan Hakları çerçevesi uyarınca markaların sorumluluklarını yerine getirip tedarik zincirlerinde yaşam ücreti hakkına saygı gösterilmesini sağlamaları için gittikçe daha çok çağrıda bulunuyorlar. Markaların bu sorumluluğu, devletlerin yasal asgari ücreti yaşam ücreti seviyesine çıkarma becerileri ve/veya niyetlerinden bağımsızdır. Ayrıca bu sorumluluk, insan haklarını koruyan ulusal yasa ve yönetmeliklere uyma zorunluluğuna ilavedir. Son on yılda, akademisyenler ve araştırmacılar tarafından birkaç yaşam ücreti kıstası geliştirildi. Birçok ülkede sendikalar yaşam ücreti konusunda somut taleplerde bulundular ve Asia Floor Wage adındaki bölgesel yaşam ücreti formülasyonu, yasal asgari ücret ile yaşam ücreti arasındaki farkın markalar tarafından ödenmesini talep eden işçi sendikaları tarafından geliştirildi. Okuduğunuz bu önerge, aradaki farkın kapatılmasına yönelik bir formülasyon geliştirmek adına, Asia Floor Wage çalışmasını dikkate almakta.

Artık markaların lafı bırakıp icraate bakma zamanı geldi. Çözüm basit: Yasal asgari ücret ile yaşam ücreti seviyeleri arasındaki uçurumu kapatmak için şirketlerin tedarikçilere daha yüksek fiyatlarda ödeme yapması gerekiyor, böylece işçilere yaşam ücreti ödemek mümkün olur. Bu yüksek fiyatların gerçekten de yüksek ücretlere dönüşmesini sağlamak için, işçiler örgütlenme ve pazarlık yapma hakkına sahip olmalı. Markaların taahhütleri bağlayıcı olmalıdır, çünkü isteğe bağlı sözler değişime sebep olmuyor.

Geçtiğimiz iki yılda, Clean Clothes Campaign, Asia Floor Wage Alliance ve Worker-driven Social Responsibility Network; sendika, savunuculuk örgütleri, STK'lar ve diğer müttefiklerden oluşan geniş bir koalisyonu temsilen somut bir eylem talebi geliştirmek için bir araya geldiler.

Markalar verdikleri her sipariş için ilave olarak yaşam ücreti katkısı ödemelidir. Yaşam ücreti katkısı iki temel unsura dayanmaktadır: 1) Üretim yapan ülkelerde, yasal asgari ücret ile tahmini yaşam ücreti arasındaki ortalama fark ve 2) Bir hazır giyim ürününün maliyetinin, işgücüne harcanan ortalama yüzdesi. Yaşam ücreti katkısı marka tarafından tedarikçiye ödenecektir ve sonra tedarikçi tarafından, maaş bordrosunda görünecek şekilde, eşit olarak bütün işçilere pay edilecektir. Tedarikçi, eğer bağımsız bir sendika mevcutsa, yaşam ücreti katkısının ödemesi konusunda doğrudan sendikayla ayrı bir anlaşma müzakere etmek zorunda olacaktır. Yaşam ücreti katkısı, bir markanın ürün satın aldığı her ülkede geçerlidir, böylelikle anlaşmayı rakiplerinden evvel uygulayan belli bir ülkenin cezalandırılması önlenmiş olur.

Yaşam ücreti katkısının marka tarafından ödenmesi ve işçilere aynen yansıtılması imzacılar tarafından denetlenecektir. İmzacılar sırf bu amaçla kurulmuş üçüncü taraf bağımsız bir örgüt oluşturabilirler. İşçilerin, ihlalleri bildirmek için günde 24-saat açık olan bir şikâyet mekanizmasına erişimleri olacaktır.

Şirketlerin isteğe bağlı davranış kodlarının aksine, bu program, tabandan gelen sendikalar, işçi hakları örgütleri ve markalar arasında yapılan yasal yönden bağlayıcı bir anlaşma aracılığıyla yasal olarak uygulanabilir olacaktır. Anlaşma aynı zamanda, örgütlenme hakkını kararlılıkla koruyacaktır, bu işçilerin seslerini duyurmalarını sağlamak için kritik bir unsurdur. İmzacı markalar, yaşam ücreti katkısını işçilere aktarmayan veya denetim kuruluşu tarafından yetkilendirilen iyileştirme planına uymayan (örgütlenme hakkının ihlali dâhil olmak üzere) her tedarikçi fabrika ile ticareti sonlandırmak zorundadır. Anlaşmaya uymayanların ciddi sonuçlarla karşı karşıya kalacağına dair dayatma, markaların verdikleri taahhütleri ciddiye almaları anlamına gelecektir – yoksa haklarında yasal işlem başlatılacaktır.

Bu yaklaşım, "Enforceable Brand Agreement (EBA)", yani Yasal Olarak Uygulanabilir Marka Anlaşması ve "Worker-driven Social Responsibility (WSR)", yani İşçi-odaklı Sosyal Sorumluluk olarak adlandırılmıştır. Bu yaklaşımın başarısı, "Accord on Fire and Building Safety in Bangladesh" ve "Fair Food Program"ın gözler önüne serdiği üzere, tedarik zincirlerindeki işçilerin güvenliğini ve yaşam koşullarını çarpıcı biçimde iyileştirmiştir. Bu tür başarılar, giyim endüstrisindeki "yoksulluk ücretleri" sorununu ele almak konusunda gerçekten umut vadetmektedir.

Tabandan gelen sendikalar, anlaşmayı müzakere etmesi için kendi temsilcilerini yetkilendirecek ve bu temsilciler imzacı olacaktır. Sivil toplum örgütleri ise imzacı tanık rolünde denetim yaparak ve ilerleme hakkında rapor vererek hesap verebilirliği uygulamaya koyacaktır. Bu anlaşma, markaların riskleri azaltmak ve derman bulmak için insan hakları "gerekli özen (due dilligence)" yükümlülüklerine göre davrandıklarını, herkese gösterebilmelerine olanak tanıyacaktır.

Bu iddialı bir öneridir ve koalisyonumuz bu yeni yaklaşım hakkında herkese açık bir websitesi oluşturmak üzeredir. Biliyoruz ki, marka ve perakendeciler, karlarının çok küçük bir bölümünden de olsa vazgeçmek söz konusuysa, son derece suskun kalacaklardır. Hazır giyim endüstrisinde böylesine büyük bir değişim yaratmak kolay ya da hızlı olmayacak ve yol boyunca engellerle karşılaşacağız. Fakat başarılırsak, bu önerge endüstriyi temelden dönüştürecek ve milyonlarca işçinin kendini yoksulluktan kurtarmasına vesile olacaktır. İşçilerin yaşam ücretine ihtiyaçları var, hemen şimdi! Umarım bize katılırsın.